

Peers of Romeo & Julia in de klas

Gio De Weerd (red.), Folkje Lips, Ingeborg

Tönis & Angela Vander Woude

De interesse voor lessen in vredeseducatie is groter dan we vaak denken. Dat merk je aan de stijgende vraag bij vredesbewegingen zoals de dienst Vredeseducatie van Pax Christi Vlaanderen (De Weerd, 2005). Verscheidene directies en coördinatoren vragen (vaak op maat) oplossingen voor de problemen inzake conflictantering in de klas, op de speelplaats, in de school en onder het leerkrachtenkorps. Met *Peers of Romeo & Julia* kregen we de kans om alvast werk te maken van educatie in conflictoplossing in het beroepsonderwijs. Dat daarvoor communicatievaardigheden belangrijk zijn, hoeft wellicht geen betoog. Maar hebben alle leraren voldoende bagage in huis om die vaardigheden te trainen bij hun leerlingen en een projectweek te begeleiden? Zijn leerlingen bereid om extra tijd aan peer mediation, bemiddeling onder gelijken, te besteden? Hoe kunnen we jongeren van 12 tot 16 jaar boeien met deze toch wel zware doelstellingen om vaardigheden, kennis en attitudes inzake conflictantering te verwerven? Hier volgt een apart en kritisch evaluatieverhaal van één schooljaar *Peers of Romeo & Julia*.

DOELSTELLINGEN

Het project¹ wil leerlingen van 12 tot 16 jaar in het beroepssecundair of technisch secundair onderwijs (bso/tso) in Vlaanderen en de onderbouw van het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo) in Nederland op een aansprekende wijze kennis overbrengen over conflictantering en (taal)vaardigheden laten opdoen in het omgaan met conflicten. Indirect wil het project ook de familie en vrienden van de leerlingen bereiken, bijvoorbeeld door opdrachten die thuis moeten worden uitgevoerd. Het verhaal van Romeo & Julia loopt als een rode draad door het programma. Neem alvast een kijkje op www.peersof.eu.

Meer specifiek gaat het erom dat leerlingen na afloop van de projectweek:

- kennis hebben van conflictantering;
- hun inzicht hebben vergroot over de eigen conflictanteringstijl en de effecten daarvan;
- bij anderen de gehanteerde conflictanteringstijlen en de gevolgen daarvan kunnen herkennen;
- geoefend hebben met vaardigheden met betrekking tot conflictantering;
- kunnen reflecteren over hun vaardigheden met betrekking tot conflictantering.

www.peersof.eu

PEER MEDIATION

Het project bestaat uit een kant-en-klare projectweek, gevolgd door een traject over bemiddeling door leerlingen: *peer mediation*. Dat is een methode van conflictbeheersing waarbij leerlingen die in een dispuut verwickeld zijn in vertrouwen de hulp kunnen inroepen van een neutrale 'gelijke' (klas- of leeftijdsgenoot) om te onderhandelen

over een oplossing. De uitkomst hiervan is per definitie niet 'opgelegd': door proactief te luisteren stimuleren *peer mediators* leerlingen in een conflictsituatie zich in te leven in de gevoelens van de ander en verantwoordelijkheid op te nemen voor het vinden van hun eigen oplossingen. Uitgangspunt van het project is dat aandacht voor conflictbeheersing een bijdrage kan leveren aan het voorkomen van geweld.

VIERDAAGSE PROJECTWEEK

Het educatieve programma van de vierdaagse projectweek is gekoppeld aan een *storytelling game*, dat is een interactief verhaal waarbinnen de leerlingen op sleutelmomenten zelf beslissen hoe karakters uit het verhaal handelen, met alle gevolgen van dien. De week start met het verhaal over een onmogelijke liefde tussen Romeo en Julia, die in de omgeving van de school is opgebloeid. Per klas krijgen leerlingen de opdracht om te bemiddelen tussen de verschillende partijen uit het verhaal en de

voorkomende conflicten goed op te lossen zodat het scenario een happy end krijgt. De opdrachten gaan over conflictantering²:

- hoe ga je er zelf mee om? (IK);
- hoe gaat een ander er mee om? (JIJ);
- conflicten in groepen (WIJ).

De verhaallijn wordt bepaald door de keuzes die leerlingen maken en ontvouwt zich in dagelijkse kranten online middels filmpjes, foto's, nieuwsberichten, interviews en columns. Leerlingen en leraren kunnen deze dagkranten bekijken op hun persoonlijke account op de website.

Dag 1 – Het schoolfeest

Dag 2 – Het ziekenhuis

Dag 3 – Tybalt loopt weg

Dag 4 – Julia's videodagboek

Daarnaast is het project opgebouwd met interactieve en speelse methodieken die enerzijds kennis overdragen en anderzijds vaardigheden trainen. Naast leuke *energizers* (ijsbrekers) worden goed uitgekende lesonderdeeltjes zoals de *agressietrap*, de *ik-boodschap* en *groepsdruk* toegelicht (zie voorbeelden in kaders). Aan het einde van de week genereert het spel op basis van de verhaalwendingen een slotkrant. Leerlingen krijgen de opdracht om hun versie van het verhaal op een originele wijze te verbeelden in een stripverhaal, rap, krant of collage. Leerlingen uit andere klassen, ouders en lokale beleidsmakers worden uitgenodigd om de tentoonstelling van deze creaties bij te wonen (zie school 4 in kader).

Om de leerlingen de mogelijkheid te geven om hun opgedane vaardigheden toe te passen in de praktijk en om zich te wapenen voor conflictpreventie en conflictantering is de *social reality game* Lorenzo geïntegreerd in de projectweek. In Lorenzo krijgen jongeren zogenaamde *missions*. Dat zijn uitvoer-

bare opdrachten zoals *Verdeel drie koekjes over vier personen*; *Deel een gemeend compliment uit of Sta op voor iemand in de bus*. Voor het uitvoeren van die *missions* krijgen ze punten. Zo stimuleert Lorenzo jongeren om met hun ouders, familie, burens en kennissen te communiceren en hun sociale vaardigheden in deze veilige bekende omgeving te testen en te oefenen. De leerlingen die met de *missions* de meeste punten hebben behaald, werden uitgenodigd voor de finaledag die eind juni 2010 in Den Haag plaatsvond. Op die dag speelden alle finalisten samen een *urban game* waarin ze de vaardigheden die ze gedurende het hele project hebben verworven, tentoon konden spreiden. De winnaar van deze finaledag is in het zonnetje gezet en kreeg een leuke prijs.

In de periode januari-zomer 2010 is de projectweek in Nederland 14 keer uitgevoerd. Er waren 11 scholen met 81 klassen betrokken. In Vlaanderen zijn in deze periode 11 projectweken uitgevoerd op 11 scholen met 56 klassen.

DAG 1 in het Sint-Jozefinstituut te Bilzen

Deze school had ervoor gekozen om met externe trainers te werken en niet met de eigen leerkrachtenploeg aan de slag te gaan. Cathia en Gio waren de trainers voor drie klassen tweedejaars (49 leerlingen). De volledige groep werd ontvangen door de coördinatoren van de school en de adjunct-directeur. Eerst werd toegelicht wat hen die week te wachten stond. Dan startte de toelichting en de introductie van het project met behulp van de filmpjes op de website www.peersof.eu.

Na deze toelichting trokken de trainers met de hun toevertrouwde jongeren en de begeleidende leerkrachten van dat uur naar het voor deze week vrij geroosterde computerlokaal. Daar begon één van de moeilijkste delen uit het gehele programma: inloggen op het programma *Peers of Romeo & Julia*. Elke leerling meldde zich aan met een eigen e-mailadres (dat mocht fictief zijn, bv. *micky.mouse@stjb.be*) en koppelde daar een uniek wachtwoord aan. Een groepscode werd ook meegegeven.

Wanneer de leerling voor het eerst het programma opende, wachtte hem een computergestuurde vragenlijst. Na het invullen ervan kreeg de jongere meteen te zien welke conflictanteringstijl hij hanteert. Dit waren de mogelijkheden: (1) *je vermijdt conflicten*, (2) *je gaat conflicten aan*, (3) *je lost conflicten telkens op een andere wijze op* of (4) *je lost conflicten samen op*. De hele week zag de leerling op de eigen pagina die stijl afgebeeld staan door een pictogram. Meteen na die oefening konden de leerlingen de elektronische omgeving waarin ze vier dagen zouden vertoeven, ontdekken. Wanneer iedereen ingelogd was, werden de computers afgesloten en was het tijd voor enkele groepsdynamische opdrachten.

Een eerste probleem werd al meteen door een rollenspel voorgesteld. Een voorbeeld:

Rol 1: *Je hebt een week geleden een paar dure sportschoenen gekocht bij de sportzaak in het winkelcentrum. Vandaag is echter de zool van je linkerschoen losgekomen. Dat is wel heel snel, vind je. Je gaat met de schoenen terug naar de winkel en vraagt of je een paar nieuwe schoenen kunt krijgen. De eigenaar van de sportzaak reageert nogal afhoudend.*

Rol 2: *Je bent de eigenaar van de sportzaak in het winkelcentrum. Het gaat niet zo goed met je zaak. Bovendien is er net een nieuwe lading sportkleden binnengekomen die je in je eentje moet verwerken. Je wilt dus geen nieuwe schoenen geven en je hebt ook helemaal geen tijd om deze klant te woord te staan.*

Belangrijk om in het oog te houden voor de trainers was om voldoende veiligheid te creëren voor de vrijwilligers die de rollen speelden en voor de commentaren die de toekijkende leerlingen mochten geven. We probeerden ook telkens de toekijkende leerkrachten mee te betrekken in de bespreking.

Een andere belangrijke opdracht die eerste dag was de oefening van de *agressietrap*. Daarbij werd gevraagd een conflict van de afgelopen week kort op een kleefbriefje te omschrijven. De meisjes kregen een andere kleur van post-it dan de jongens en ook de leerkrachten kregen een klevertje. Daarna werd gevraagd om de post-it op de agressietrap te kleven bij die trede die aangaf hoe ze zich toen voelden. Een vrijwilliger mocht dan enkele conclusies formuleren. Uit de bespreking leerden de leerlingen dat bovenaan de ladder het klimaat om conflicten op te lossen desastreus was. Ze

werden aangesproken om zelf creatief naar mogelijkheden te zoeken om bij conflicten de trap af te dalen. Die ideeën werden op een flap genoteerd. Die opdrachten van de eerste dag werden telkens voorafgegaan door verschillende *energizers* of ijsbrekers: op een stoel gaan staan en zonder woorden volgens leeftijd gaan staan zonder van de stoel af te komen en de grond te raken, een zittende kring maken met iedereen zonder het gebruik van stoelen

...

De dag werd afgesloten met het eerste onopgeloste conflict van Romeo en Julia met Tybalt, de broer van Julia. Een filmpje in de leeromgeving zet de groep aan het denken nadat duidelijk werd dat Tybalt het niet aanvaardbaar vindt dat Julia op het schoolfeest met Romeo zit te knuffelen. Mercutio en Benvolio, de vrienden van Romeo pikken dat niet. Op het moment van de escalatie bevriezen de beelden. Nu is het aan de groep om een keuze te maken hoe Romeo zou kunnen reageren. Verkort weergegeven:

- *keuze A*: Romeo geeft Julia de raad om met Tybalt het schoolfeest te verlaten. Hij hoopt dat Julia Tybalt kan overtuigen dat ze iets voor elkaar voelen. Dat moet toch kunnen!;
- *keuze B*: Romeo probeert samen met Tybalt, Julia en de vrienden tot een oplossing te komen;
- *keuze C*: Romeo trekt Julia naar zich toe en heeft er zelfs een paar klappen voor over om Tybalt uit zijn buurt te houden.

De klasgroep kiest bij consensus: A, B of C? Cathia's groep koos A en Gio's groep C. Hoe zou dat verder aflopen?

EVALUATIE VAN HET PROJECT

In het kader van het project *Peers of Romeo & Julia* heeft PLATO (Platform Opleiding, Onderwijs en Organisatie BV) van de Universiteit Leiden een evaluatieonderzoek uitgevoerd. De evaluatie was enerzijds gericht op het proces en anderzijds op het verkrijgen van een indruk van de mogelijke effecten van het programma. Tevens werd gekeken naar het bredere perspectief van de projectweek. Hoofdvragen waren:

- (1) Hoe is het project uitgevoerd: wat is gedaan, hoe is dat gedaan en met wie?

- (2) Hoe hebben de leerlingen de uitvoering van het project ervaren?
- (3) Hoe hebben de leraren de uitvoering van het project ervaren?
- (4) Wat hebben de leerlingen van de projectweek geleerd (gerelateerd aan de doelen van het programma)?
- (5) Wat is het perspectief van het programma van deze projectweek?

Bij dit onderzoek waren twee Vlaamse en twee Nederlandse scholen betrokken. In Vlaanderen is dat een school in een grote stad en een school in een meer landelijke

omgeving; in Nederland twee scholen in een stedelijke omgeving. Een school in Nederland en een school in Vlaanderen hebben nagenoeg alleen allochtone leerlingen. De andere twee scholen worden voornamelijk door autochtone leerlingen bezocht.

Verspreid over deze vier scholen zijn 14 leraren en 24 leerlingen geïnterviewd. De geïnterviewde leerlingen zijn 7 jongens en 17 meisjes tussen 13 en 17 jaar. Voor alle scholen gold dat de projectweek ten minste 2,5 maanden voor het plaatsvinden van de interviews was uitgevoerd. Dat is de ideale termijn om te spreken van transfer van het geleerde naar de brede omgeving. Daarom werd in het groepsinterview met leerlingen gestart met het in herinnering brengen van de projectweek, waar dat ook al weer over ging en wat ze gedaan hadden. Leerlingen schreven dat op post-its en naar aanleiding van het ontstane beeld kwam de projectweek weer in hun gedachten en vulden zij elkaar aan. Geïnspireerd door de onderzoeksmethode *The most significant change* (MSC) (Davies & Dart, 2005) hebben de leerlingen elkaar tijdens het groeps gesprek verteld over wat volgens hen conflicten zijn, over hun ervaringen met conflicten voor en na de projectweek.

Van 1131 leerlingen (668 in Nederland en 463 in Vlaanderen) zijn ook resultaten van een schriftelijke enquête beschikbaar die na afloop van het project via het elektronisch leerplatform is ingevuld. Aanvullende gegevens zijn verzameld tijdens een bijeenkomst met vier gastleraren en een focusgroepbijeenkomst met zes medewerkers van organisaties die bij het project betrokken waren.

De vier kaderteksten in dit artikel zijn bewust gekozen uit scholen die niet bij dit PLATO-onderzoek betrokken waren, maar ze ondersteunen de bevindingen.

WAAROM HEBBEN SCHOLEN VOOR HET PROJECT GEKOZEN?

Op alle scholen is het thema 'Hoe we met elkaar omgaan' een belangrijk onderdeel van het beleid. Twee van de vier scholen hebben voor het project gekozen omdat er in een of meer klassen problemen waren in de onderlinge omgang van leerlingen en de interactie tussen leerlingen en leraren. Genoemde problemen zijn: grof in de mond, geen rekening houden met elkaar, niet naar elkaar luisteren, één of twee leerlingen die worden buitengesloten, pestgedrag, geen goede band met de mentor en ordeproblemen. Men koos ervoor om de projectweek niet alleen in de probleemklassen uit te voeren.

HOE IS DE PROJECTWEEK UITGEVOERD?

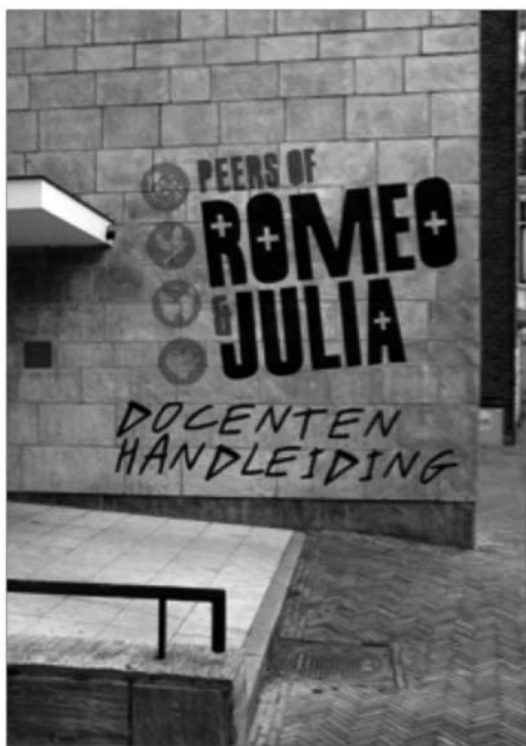
Op alle scholen werden de leerlingen vooraf slechts summier ingelicht, bijvoorbeeld: *Volgende week is er projectweek; het gaat over hoe we met elkaar omgaan en over wat je kunt doen bij conflicten*. De reden voor de beperkte voorlichting is dat de scholen willen voorkomen dat leerlingen er vooraf op de verkeerde manier mee bezig zijn. Sommige leerlingen zouden zich bijvoorbeeld zorgen kunnen maken over wat hen te wachten staat, andere leerlingen zouden bijvoorbeeld thuis kunnen zeggen: *We hebben volgende week helemaal geen les, dus waarom zou ik naar school gaan?* Op twee scholen, waaronder een school met voornamelijk allochtone leerlingen, hebben de leerlingen voor de start van de projectweek naar de film *Romeo & Julia* gekeken. Dat hielp hen om het verhaal te snappen.

De mate waarin leraren zelf direct betrokken waren bij de uitvoering van de projectweek varieerde per school. Eén school heeft de projectweek helemaal zelf gegeven, op één school zijn overwegend gastleraren ingeschakeld en bij de twee andere scholen was sprake van een mix. De school die de projectweek helemaal zelf heeft verzorgd, vond dit belangrijk wegens de band die de mentor dan opbouwt met zijn/haar klas. De school die nagenoeg alleen met gastleraren werkte, vond dat in principe prettig: handen even vrij en goed voor leerlingen om met een externe over conflicten te praten.

Leraren die direct betrokken waren bij de uitvoering, waren meestal de mentoren. Op één school werd ook een dramaleraar betrokken. Hiervoor is gekozen omdat niet alle mentoren zich voldoende geëquipeerd

voelen om conflicten aan de orde te stellen en om adequaat om te gaan met de emoties die daarbij naar boven (kunnen) komen. In Vlaanderen betrok men met succes ook stagiaires van de Specifieke Lerarenopleiding van de Universiteit Antwerpen om de projectweken in de klassen mee te verzorgen. De pittige en jeugdige aanpak, het doorzettingsvermogen en de wil om met de innovatieve *e-learning* componenten te werken in de klas kwamen het project ten goede.

Voor de leraren is een handleiding en voor de leerlingen een werkboek beschikbaar. Leraren geven aan dat zij zoveel mogelijk volgens de handleiding hebben gewerkt. Op sommige scholen werd het programma gaandeweg aangepast of ingekort om te kunnen inspelen op wat er gaande was in een groep.

Handleiding voor leerkrachten en werkboek voor leerlingen

HOE HEBBEN DE LEERLINGEN EN LERAREN DE PROJECTWEEK ERVAREN?

Meer dan de helft van de leerlingen geeft in de enquête bij verschillende aspecten van de projectweek aan dat zij die positief waarderen. Daarbij valt op dat zij vooral praktische doe-opdrachten die met elkaar moeten worden uitgevoerd, leuk vinden. Niet leuk vinden ze uitleg over theorie, bijvoorbeeld over communicatie. Dat vergeten ze ook zo weer. Ook vinden zij het aantrekkelijk als er een wedstrijdement in zit zoals bij de *missions*. Opvallend is wel dat Vlaamse leerlingen de *missions* beduidend leuker vinden: 68% van de Vlaamse leerlingen oordeelt positief tegenover 49% van de Nederlandse. En er is ook een relatief groot verschil tussen Vlaanderen en Nederland in de ervaring van het debat: Nederlandse leerlingen vinden dat beduidend leuker dan Vlaamse leerlingen. In

tegenstelling tot de verwachting van sommige gastleraren spreekt het verhaal van *Romeo & Julia* de leerlingen aan, ook allochtone leerlingen. De leerlingen begrepen ook goed waarom dit verhaal gekozen is, namelijk omdat het over conflicten gaat.

Ook de leraren oordelen overwegend positief over het programma. Wel geven ze aan dat niet alle leraren voldoende bagage in huis hebben om de projectweek goed te kunnen begeleiden. Hoe leg je met de klas een link naar conflicten die op dat moment spelen? Dat vraagt specifieke vaardigheden op het terrein van conflicten en conflict-hantering. In de uitvoering van de projectweek heeft dat er onder andere toe geleid dat sommige leraren geen link legden met specifieke (onderhuidse) conflicten, eenvoudigweg omdat zij dat niet aandurften. Daardoor zijn de mogelijkheden van het programma niet altijd optimaal benut.

Kristine Smet, leerkracht aan het Koninklijk Technisch Atheneum 1 Aalst formuleerde het zo:

Het KTA1 Aalst stapte vol verwachting in het project *Peers of Romeo en Julia* met de klassen van de tweede graad uit het bso. Voor sommige leerlingen is het een ware confrontatie geworden met zichzelf. Verschillende sluimerende gedachten zijn even aangeraakt en soms ook wel dieper besproken. Hun eigen agressietrap is verruimd tot vier treden. IK-boodschappen staan vanaf nu op het verlanglijstje en vooroordelen worden vermeden. In de groep vindt iedereen voortaan zijn plaats als leider, als clown, als volger, als zondebok of als bemiddelaar. En vooral: mekaar begrijpen is Luisteren, Samenvatten en Doorvragen (LSD). Voor onze leerlingen was het vier dagen werken aan hun eigen C R "I" P T O G R A M:

- C** van communicatie en computeren (tot laat in de nacht)
- R** van *Romeo en Julia*
- I** van IK-boodschappen
- P** van project, profiel, punten verdienen en werkboekje pimpen
- T** van toelichting elke dag
- O** van oefeningen met Luisteren, Samenvatten, Doorvragen

- G** van gesprekken en groepsdruk
R van 'rustig' oplossen
A van autoriteit en agressietrap
M van Missions doen

Hoe moet het nu verder? Wij zijn een ervaring rijker en hebben ook geleerd uit de verschillende sessies met onze leerlingen. Het project is zeker een hulpmiddel om de ons toevertrouwde leerlingen te vormen tot assertieve en begripvolle jongeren.

DAG 2 in het Koninklijk Technisch Atheneum 1 te Aalst

Op het einde van dag 1 kozen de drie groepen in deze school allemaal voor *keuze C*: er vielen dus klappen. De leerlingen wilden de volgende ochtend snel weten hoe dat nu zou afgelopen zijn. Wat dacht je? De volgende scène speelt zich af in het ziekenhuis en daar komt Julia de ziekenkamer van Mercutio binnen waar juist op dat moment Romeo en Benvolio op bezoek waren. Romeo wist niet dat Julia in het ziekenhuis vrijwilligerswerk deed. Julia vond het gedrag van Romeo verwerpelijk en zei hem dat ook. Meisjes hebben blijkbaar een andere wijze van conflicten oplossen.

Na dat filmpje gaan de trainers Tania, Kristine en Gio aan de slag met de groepen. Tania en Christine zijn beiden leerkracht op de school in de tweede graad bso. Tania had vooraf een training gevolgd bij Pax Christi en Christine sprong in daar waar het kon. Vandaag staat een gekende oefening op het programma, maar er bestaan wel wat misverstanden over deze techniek: de *IK-boodschap*. Bij een conflict is het belangrijk dat je altijd vanuit jezelf praat. Kijk maar eens naar de volgende zinnen:

- *Jij zit de hele tijd te kletsen. Hou nu eens je mond dicht!*
- *Ik ben mijn toets aan het leren en ik word afgeleid door jouw gepraat. Wil je even ophouden?*

In de eerste zin val je iemand persoonlijk aan. De meeste mensen vinden dat niet leuk. Ze zeggen dan bijvoorbeeld: *Je kletst zelf!* of *Dan ga je toch ergens anders zitten!* Er gebeurt dus niet wat je echt wil en het conflict dreigt erger te worden. In de tweede zin zeg je dat je last hebt en ook waarom. Daarover kan je niet in discussie gaan. Het is een gewone vraag en meestal zal de ander dan doen wat je vraagt. Leerlingen hebben het hier vaak moeilijk mee. Leerkrachten gaan vaak te snel over deze oefening. In het werkboek schrijven ze letterlijk bij een aantal conflicten hun vraag tot aanpassing van het gedrag

aan hun buurman op. Deze voorbeelden en ideeën worden besproken in de groep ... en ingeoeft.

Ook een leuke oefening en altijd hilarisch gekruid is de *begroetingsoefening*. Op kaartjes staan een aantal begroetingsgewoonten uit verschillende landen geformuleerd. Wist je dat Oost-Afrikaanse stammen de gewoonte hebben om op de grond te spuwen als ze elkaar begroeten? Of dat mannen in Rusland elkaar een kus geven? Japanners buigen zeer gereserveerd en Palestijnse jongeren spreken de woorden *Salaam aleykum* wanneer ze hun hand op hun hart houden. Nadat de leerlingen hun kaartje gelezen hadden, vormden we de klas om tot een Grote Markt waar ze de begroeting die op hun kaartje stond om beurt uitvoerden wanneer ze elkaar tegenkwamen. Deze oefening werd goed besproken. Vooral de jongens uit het vierde jaar hadden geen probleem om elkaar een kus te geven bij de begroeting. In sommige klassen was dit een pittige discussie waard. In één klas zaten ook enkele jongeren van Tsjetsjeense afkomst en dat maakte meteen een getuigenis over non-verbale communicatie in een cultureel diverse schoolwereld tastbaarder.

Tijdens de middag kwam er op de e-leeromgeving een flash bericht binnen. Tybalt zou zich in het ziekenhuis aangemeld hebben om het goed te maken met Mercutio. Hij had Romeo's vriend hard aangepakt. Maar hij had niet verwacht dat Julia en Romeo in de ziekenkamer zouden zijn. Weerom ontstond er een dilemma. Nu mochten de jongeren een keuze voor Tybalt formuleren. Deze keer koos elke groep een andere mogelijkheid.

Het laatste uur van de schooldag werd afgesloten met het uitvoeren van 29 *missions* die op de leeromgeving geparkeerd stonden. Morgen zouden we te weten komen wat de gevolgen zijn van Tybalts keuze en hoeveel *missions* werden goedgekeurd met de verdiende punten. Het was een dag waarop verschillende geheimen over conflicthantering zijn blootgelegd.

WAT HEBBEN DE LEERLINGEN VAN DE PROJECTWEEK GELEERD?

De leerlingen geven aan dat ze veel te weten zijn gekomen over wat conflicten zijn, dat je ze kunt aangaan, vermijden en dat je er maar het beste over kunt praten. Ook hebben ze geleerd wat *groepsdruk* is. Ze kun-

nen dat ook uitleggen: *Dat is als je iets doet om er bij te horen*. Als je dieper op het onderwerp 'communicatie' ingaat, wordt het lastig. Op de vraag wat een *IK-boodschap* is, blijven de meeste leerlingen het antwoord schuldig. Hieronder staan enkele voorbeelden van wat ze zeggen over conflicten.

Wat is een conflict?

- *Dat is een meningsverschil.*
- *Het kan een ruzie worden als je niet goed naar elkaar luistert en er niet over praat met elkaar.*
- *Je bent het niet eens.*
- *Anderen willen dat er iets verandert, maar jij wilt dat niet.*
- *Je kunt een conflict aangaan of vermijden, bijvoorbeeld vechten of weglopen.*
- *Als je iets doet wat anderen van je willen, maar zelf wil je het eigenlijk niet. Je wilt er bij horen.*

Leerlingen blijken ook goed in staat om concrete voorbeelden van conflicten te beschrijven die ze zelf hebben meegemaakt of die ze bij anderen hebben gezien:

Voorbeelden van conflicten

- *Mijn zus neemt gewoon mijn kleding uit mijn kast en doet het aan en gaat weg. Zonder eerst aan mij te vragen of dat mag. Ik werd boos en vroeg haar waarom ze dat niet aan me vraagt, want ik wilde het die dag misschien ook wel aan doen.*
- *Iemand had iets naars geschreven over een meisje in de klas. Toen kregen ze ruzie in de pauze. Ik had er niets mee te maken dus ik ging weg.*

Bereikte leerdoelen liggen vooral op het niveau van kennis over conflicten, groepsdruk en conflictanteringstijlen. Zowel leerkrachten als leerlingen geven aan dat er ook geoefend is met vaardigheden. Of leerlingen ook echt vaardiger zijn geworden, zou moeten blijken uit concreet waarneembaar gedrag. Hoewel het gedrag van leerlingen niet structureel veranderd is, was er op sommige momenten wel verandering waarneembaar. Dat uitte zich bijvoorbeeld bij individuele leerlingen in minder grof in de mond zijn, een actievere opstelling, minder buiten-

gesloten worden en het uiten van positieve opmerkingen naar anderen. Verder geven alle leraren aan dat het project goed is voor de sfeer in de klas en de omgang met de mentor. In één klas zijn op dat vlak meer duurzame resultaten bereikt. Problemen in die klas waren ook de aanleiding om de projectweek uit te voeren. Er was echter geen sprake van transfer naar andere situaties. Als de klas les kreeg van een andere leraar waren de sfeer en de interactie minder goed.

DAG 3 in het Leonardo Lyceum Quellinstraat te Antwerpen

Liesbeth Jamers was de contactpersoon voor deze stedelijke school. Hier konden we rekenen op Loran Pieck en Sanne De Smet, twee enthousiaste stagiaires van de Specifieke Lerarenopleiding van de Universiteit Antwerpen en Avdia, een vrijwilligster van Pax Christi van Roemeense afkomst. Gio coördineerde en nam ook een klas voor zijn rekening. Vier klassen van 1B en 2B werden in het project betrokken; in totaal 82 leerlingen. Loran en Sanne werden na de training bij Pax Christi in de arena geworpen. De derde dag van het project is in Vlaanderen meestal een halve dag. Het programma werd dus aangepast en legde een klemtoon op thema's als *groepsdruk* en *groepsdynamica*.

Leerlingen werd na de confrontatie met hun keuze voor Tybalt gevraagd om in de klas na te gaan hoe sterk de groep wel was. Uitdagende opdrachten en *energizers* (ijsbrekers) werden per klas of met de vier groepen samen uitgevoerd. Een zittende kring op de speelplaats was de topper: je moet in een kring op elkaars schoot zitten zonder op de grond te vallen. Vertrouwen is dan een belangrijke groepseigenschap. In de klas werd besproken welke soorten types er zich in de groep bevinden. Er werd geoefend met types die zich gedragen als leider, als zondebok, als meeloper, als clown ... maar ook de bemiddelaar kwam aan bod. In sommige groepen was er nog tijd om een *debat* op gang te trekken. In dat debat werden de spelregels van deze werkvorm goed uitgelegd en ingeoefend. Stellingen zoals *Jongens zijn vlugger in gewelddadige conflicten betrokken dan meisjes* werden voorbereid in groepjes pro en contra. De beste argumenten werden door een in der haast bijeengeroepen jury bekroond.

Vandaag was het hollen doorheen het dagprogramma om ook nog op uitdrukkelijke wens van de leerlingen voldoende tijd beschikbaar te stellen om de *missions* verder te mogen afwerken. Sommigen hadden de vorige avond thuis verdergewerkt en al veel opdrachten doorgestuurd voor goedkeuring. De slotdag naderde en iedereen had toch wel zin om een goede groepscore (en individuele score) te behalen. De beste *mission*-vrouw of *mission*-man van de projectweek werd immers uitgenodigd op een *urban game* op 28 juni 2010 in Den Haag. Wie wil daar nu niet aan deelnemen?!

Leerlingen zijn niet meer gaan nadenken over de eigen vaardigheden. Verschillende leraren geven nadrukkelijk aan dat dit past bij de leeftijdsfase van de jongeren. Dat dit doel niet bereikt is, betekent niet dat er geen

aandacht aan besteed moet worden. Door op school bewust reflectiemomenten in te bouwen leren ze geleidelijk aan reflecteren. Later hebben ze daar profijt van.

Buiten het gezichtsveld van het evaluatie-onderzoek van PLATO valt wel te noteren dat een school in Vilvoorde extra ingezet heeft op het betrekken van (allochtone) ouders. In het verleden bleek dat voor het begeleidende team vaak een pijnpunt. Het project *Peers van Romeo & Julia* heeft ervoor gezorgd dat de ouders van de betrokken leerlingen op de laatste slotdag aanwezig

konden zijn. Zo konden ze naar het werk van hun kinderen komen kijken en mee genieten tijdens een receptie met drankjes en hapjes. Bovendien is drie weken later een oudercontact georganiseerd waarbij ouders van de eerstejaars in een verrassend groot aantal kwamen luisteren naar de evaluatie van het project.

DAG 4 in het Koninklijk Technisch Atheneum De Brug te Vilvoorde

Kris, Jurgen en Mia begeleidde de vier klasgroepen uit de eerste graad; 56 leerlingen in totaal. Op het laatste moment sprong ook nog een vierde leerkracht bij om de taak van de contactpersoon Mia mee te ondersteunen. We waren samen met Gio als coördinator met vijf lesgevers voor vier groepen in vier klassen.

Op de slotdag kregen de vier groepen de kans om de vaardigheden, de kennis en de verhaallijn van hun project te tonen aan hun ouders en de andere klassen van onder andere de tweede graad. Er werd in elk lokaal per groep een tentoonstelling opgezet over het verhaal dat zij hadden meegemaakt. Op heel creatieve wijze – de juf van Plastische Opvoeding werd erbij gehaald – hebben de leerlingen van de eerste graad die opdracht uitgevoerd. In de voormiddag kregen ze nog even tijd om hun verslagboek te pimpen, werd nog een toelichting gegeven over de mogelijkheid om *peer mediator* (bemiddelaar in de eerste graad) te worden en werden de gevolgen van de definitieve keuze van Julia in een filmpje toegelicht.

Deze keer leest Julia uit haar dagboek voor: een videodagboek. Zo vertelde een groep dat toen de directeur Romeo en Benvolio van school had gestuurd, Romeo op het dak van de school was geklauterd om van daar uit tijdens de pauze over de gehele speelplaats zijn warme liefde voor Julia uit te roepen. Dat werd met heel luid applaus onthaald en de directie bedacht zich. Een andere groep kreeg een andere videoboodschap van Julia te horen omdat ze tijdens de projectdagen andere keuzes hadden gemaakt. Een andere klas had een pittig filmpje waarbij Romeo met een door de waakhond kapotgebeten broek de slaapkamer van Julia weet binnen te dringen. In dat fragment vertelde Romeo aan Julia wat er allemaal gebeurd was en werd het fragment afgesloten met Julia's vader die vraagt om de deur te openen. Elke klas kreeg de kans om de eigen verhaallijn op een creatieve wijze aan de andere leerlingen voor te stellen.

Deze school was er ook in geslaagd om de ouders – en vele van hen zijn van allochtone afkomst – naar de klaslokalen te krijgen om mee naar het verhaal van hun dochter of zoon te luisteren. Met een aangename receptie voorzien van drankjes en chips werd de projectweek op een fijne wijze afgesloten. Moe maar voldaan sloten ook de begeleiders van het project af en kwam de directrice het team feliciteren.

TOT SLOT

Het programma is door de vier scholen als een kwalitatief goed programma ervaren. Leraren zouden het graag meer structureel inzetten, bijvoorbeeld in alle tweede klassen. Op die manier komen alle leerlingen ermee in aanraking. Of een programma wordt ingevoerd, hangt echter van veel factoren af, waaronder de financiële mogelijkheden van de school en het aanbod op de markt. Gesubsidieerde programma's zijn aantrekkelijker voor scholen dan programma's die geen subsidie (meer) krijgen.

Jammer genoeg hebben de drie partnerorganisaties bot gevangen bij hun nieuwe projectaanvraag. Scholen die willen meestappen in een volgend Romeo & Julia-verhaal zullen dus moeten betalen. We kunnen alvast meegeven dat de doelgroep in Vlaanderen uitgebreid is tot de eerste en tweede graad aso, tso, bso en dbso. Voor meer informatie en voor andere specifieke vragen rond conflicthantering kunnen scholen terecht bij de projectleiders³.

*Gio De Weerd
Pax Christi Vlaanderen
gio.deweerd@paxchristi.be*

*Folkje Lips
UPACT
folkje@upact.nl*

*Ingeborg Tönis
PLATO (Platform Opleiding Onderwijs en Organisatie BV),
Universiteit Leiden
tonis@plato.leidenuniv.nl*

*Angela Vander Woude
Landelijke Stichting tegen Zinloos Geweld
bart@moed.be*

Noten

- 1 De Europese Commissie, meer bepaald het directoraat Justitie, financierde het project in het kader van het Daphne III-programma. Bij dit project waren de vredesorganisaties Landelijke Stichting Tegen Zinloos Geweld, UPACT en Pax Christi Vlaanderen betrokken.
- 2 Je kan op www.vredesopvoeding.be onder de rubriek 'Educatief materiaal' drie werkbladen vinden die de leerkracht op weg kan zetten om conflictantering ter sprake te brengen in de klas. IK, JIJ en WIJ.

- 3 Vermeldenswaard is het verslag van de conferentie 'Conflictbeheersing op school' met bijdragen van Tomas Baum, directeur van het Vlaams Vredesinstituut, Gie Deboutte, vrijwillig wetenschappelijk medewerker K.U.Leuven en voorzitter van het Netwerk Kies kleur tegen pesten en George Smit, psycholoog rond o.m. emotiemanagement. Prijs: slechts € 1,00 + verzendingkosten. Bestel via: vredeswinkel@paxchristi.be.

Bibliografie

Davies, R. & Dart, J. (2005). *The most significant change (MSC) technique. A guide to its use.* Version 1.00.
<http://www.mande.co.uk/docs/MSCGuide.pdf>

De Weerd, G. (2005). Heel stil. *VONK*, 34/3, februari 2005, p. 32.